

УДК 792.027.2

DRAMATURGIA A. CZECHOWA NA SCENACH POLSKICH TEATRÓW WE LWOWIE W CZASIE I WOJNY ŚWIATOWEJ

Włodzimierz BORYSIAK

University of Warsaw, Poland

У статті викладено короткий нарис з історії постановок Чеховських п'єс на сценах польських театрів у Львові під час російської окупації міста в період першої світової війни. В публікації також приділяється увага деяким питанням становлення та розвитку польського театру у Львові, передусім пов'язаними з такими видатними діячами польського театрального мистецтва, як: К. Макушинський, Л. Хеллер, А. Лелевіч та інші. Автор наводить цитати з мемуарів та спогадів сучасників, а також рецензій, що знайшли своє відображення на сторінках польської преси.

Ключові слова: Львів, п'єси, театр, польський театр.

W momencie rozpoczęcia rosyjskiej inwazji na Lwów, w czasie I wojny światowej, Ludwik Heller – ówczesny dyrektor Miejskiego Polskiego Teatru, z częścią zespołu teatru zdążył opuścić miasto i znalazł się w Wiedni, gdzie urządził szereg przedstawień. Wobec tego, jak zaznacza E. Webersfeld: "... spotkali się nasi artyści w Wiedniu z gorącą sympatią, która znalazła wyraz w szczerym odnoszeniu się do nich niemieckiej publiczności, pomnej pierwszej, wysoce udanej gościny" [15, s. 61]. Wtem "z tym dorywczo zorganizowanym zespołem", jak zauważa Webersfeld, – zaglądnął Heller na kilka przedstawień do Badenu, zaczął o Preszburg i nawiedził Pragę" [15, s. 61]. Tymczasem po wkroczeniu wojsk rosyjskich do Lwowa 2 października (data według starego stylu na 19 września), wydano przez nowo zreorganizowaną administrację na okupowanym terenie na czele z generał-gubernatorem Hrabią Bobrińskim, Postanowienie obowiązujące, w punkcie 6 dotyczącym widowisk teatralnych, że: "Zabrania się przedstawień na scenach sztuk i repertuarów zabronionych przez rosyjską cenzurę, również urządzania koncertów i wszelkiego rodzaju lekcji, bez poprzedniego zezwolenia miejscowych władz policyjnych" [2, s. 144–145].

Więc w pierwszych dniach okupacji nikt nie myślał o organizowaniu widowisk teatralnych. Zawdzięczając staraniom i dyplomacji prezydenta miasta Rutowskiego teatr Miejski szczęściem uniknął losu budynku krakowskiego – zmienionego na koszary wojskowe, i po prostu pozostał zamknięty. W tej sytuacji materialne warunki aktorów, które nie zdecydowali się na opuszczenie miasta, były wręcz katastrofalne i zmuszały ich do szukania innych zajęć, lub wystąpienie do władz miasta o materialną zapomogę. Niektóre aktorze odtworzyli sklepiki spożywcze, a niektóre zajęły się sprzedażą papierosów lub pracowali kelnerami w restauracjach. Najwięcej artystów wstąpiło na służbę do policji miejskiej na ogłoszony nabór ochotników. Stanisław Rassowski potem żartował: "mieliśmy policję dosłownie operetkową (z lekką przymieszką także opery i dramatu), a co najważniejsza: spełniała ona swoje funkcje jak najpoważniej i najdokładniej" [11,

s. 129]. Jednak najpierw we Lwowie wznowili swoją działalność kinematografy, jako instytucji kulturalne cieszyły się ogromnym powodzeniem zapraszając widza na łzawe melodramaty, filmy sensacyjne i przygodowe. Lecz pierwszym przedstawienia teatralne w okupowanym Lwowie zaczął dawać istniejący już od 1911 r., prywatny teatrzyk wodewilowy Casino de Paris z siedzibą przy ulicy Rejtana 3, właścicielem, którego był dr Jonasz Weiss. Ten teatrzyk wznowił swoją działalność już po dwóch tygodniach po wkroczeniu Rosjan do Lwowa, bowiem w jego programach składanych przedstawień byli krótkie farsy, operetki lub skecze, monologi i inne numery kabaretowe, oraz wstawki muzyczne i taneczne. Tymczasem Casino de Paris był teatrzykiem bez większych ambicji artystycznych i przeznaczony dla mniej wybrednych widzów. Przedstawienia w teatrzyku odbywały się o godzinie 19.30, także teatr był prawie niedostępny dla lwowian, ponieważ od godziny 21 w mieście obowiązywała godzina policyjna. Na widowni Casino de Paris zasiadali jedynie oficerowie i urzędnicy rosyjscy w towarzystwie przyjaciółek, co w swoją kolej zniechęcało polską prasę. Dlatego, kiedy w repertuarze teatrzyku 13 (26) maja 1915 r. okazał się wodewil A. Czechowa *“Oświadczyńny”*, w której popisowe role znalazła sympatyczna trójka pp. Sieniawska, Fotygo i Tatrzański [14], w żadnej z lwowskich gazet informacji o tym przedstawieniu, oprócz krótkiej notatki nie okazało się. Warto nadgłosić, że wodewile A. Czechowa *“Oświadczyńny”* [16] i *“Niedźwiedz”* [17], również grano na deskach tegoż teatru w latach 1918–1919. Lecz w te trudne lata okupacji rosyjskiej teatr znalazł się w wyjątkowo korzystnej sytuacji, ponieważ z braku konkurencji teatralnej mógł liczyć na zatrudnienie wielu świetnych aktorów, które pozostali bez pracy i środków do życia. Do członków stałego zespołu Casino de Paris, oprócz kabaretu Ludwikowskiego (do którego m. in. wchodził: Józefa Staruszkiewicz, Maria Sieniawska, Józefa Delius i inne) zapraszano artystów opery i operetki Teatru Miejskiego: Bolesława Fotygo-Folańskiego, Karola Urbanowicza, Michała Tatrzańskiego, Zuzannę Łozińską i innych. Warto zaznaczyć, że oprócz artystów polskich, Weiss również zapraszał aktorów ukraińskich m.in. – Stadnikową i Kossaków, oraz rosyjski tercet Bałaszowa, tenora Anińskiego i wykonawczynię rosyjskich romansów Pyłypenko. Jednak ten przypadkowy i stale zmieniający się skład zespołu i programów, jak najbardziej odpowiadał ambicji tego teatrzyku, głównym zadaniem, którego było zapewnienie każdemu widzowi chwili beztroskiej rozrywki.

Przed świętami Bożego Narodzenia 1914 r., lwowska prasa poinformowała, że z zezwolenia odpowiednich władz okupacyjnych w pomieszczeniu Kasyna Miejskiego w najbliższym czasie zacznie działać teatr na czele z Andrzejem Lelewiczem. Warto zaznaczyć, że w Sali Kasyna Miejskiego, przy ulicy Akademickiej 13, wcześniej odbywały się przedstawienia Teatru Niezależnego, dlatego chociaż ta scena była znacznie mniejsza sceny Miejskiego Teatru, jednak znacznie technicznie wyposażona, jeżeli scena w teatrzyku Casino de Paris. Wtem A. Lelewiczu udało się zebrać wcale bardzo dobry zespół, do którego oprócz znacznej liczby artystów baletu, orkiestry i chóru byłego Miejskiego Teatru również m.in. wchodził: Zofia i Julian Dobrzański, S. Hierowski, W. Jaworski, M. Mirska, L. Neuman, M. Pell i inni. Zaś przedstawienia w tym teatrze oprócz W. Jaworskiego i A. Lelewicza najczęściej reżyserował Kazimierz Okornicki, a orkiestrę teatralną prowadził wieloletni kapelmistrz Teatru Miejskiego – F. Słomkowski. Tymczasem pojawienie się tego teatru spotkało się z umiarkowanym zainteresowaniem uszczuplonej na skutek ewakuacji i mobilizacji wojennej publiczności i wręcz entuzjastycznym przyjęciem polskiej prasy. Tak, więc znany lwowski krytyk teatralny K. Jaworski prowadzący dział recenzji teatralnych w *“Kurierze Lwowskim”*, kilkakrotnie

obdarzał Lelewicza komplementami za zorganizowanie “doborowej drużyny”, wybór repertuaru, staranność reżyserii, również chwalił pracę dekoratora w trudnych warunkach, a dwa pierwsze przedstawienia nazwał sukcesem artystycznym.[3] W podobnym tonie oceniał teatr w Kasynie Miejskim Lelewicza, recenzent teatralny “Słowa Polskiego” – K. Makuszyński, który wyznawał: “Doprawdy nie wiem, czy z większym wzruszeniem pisałem przed dziesięciu laty pierwsze w życiu teatralne sprawozdanie z “wielkiego” teatru, dziś, kiedy piszę pierwsze z teatru “małego”, tak małego, jak na morzu wysepka Robinsona... Koło serca uczyniło mi się nieco niewyraźne, a że człowiek zawsze jest niemądry, więc i w oczach czułem coś, jak wilgoć.”, a w końcu dodawał, iż: “teatr ten był równie tak samo potrzebny, jak opał i jedzenie” [7]. W tych pierwszych recenzjach było dużo słów, myśli i przekonania o posłannictwie teatru w warunkach wojennych, dla podtrzymywania polskiego ducha w okupowanym przez Moskali mieście. Na inaugurację teatru, 25 stycznia 1915 r., zagrano program teatralny składający się z komedii S. Bogusławskiego “Stara romantyczka”, utworów poetyckich deklamowanych przez M. Pella i A. Zielińską, oraz części muzycznej. Warto zaznaczyć, że teatralne wieczory w Kasynie Miejskim podobnie jak i w Casino de Paris, miały najczęściej charakter składany. Oprócz programów recytatorskich, muzycznie wokalnych, tanecznych również grano sztuki dramatyczne m.in.: “Zmiana żon” Bissona, “Pan Bennett”, “Śluby panięskie”, “Damy i huzary” Fredry, “Moralność pani Dulskiej” Zapolskiej, “Marcowy kawaler” Bliziński, oraz “Niedźwiedź” A. Czechowa i inne.

Właśnie 10 stycznia 1915 r., lwowska prasa zamieściła ogłoszenie, że: “Teatr w Kasynie miejskim (ul. Akademicka 13) – dziś po raz pierwszy daje dwie jednoaktowe komedie: “Niedźwiedź” A. Czechowa z pp. M. Snage, J. Rygiere i L. Dyńskim, i “Maską szatana” P. Czinnera z pp. H. Latoszyńską, K. Okornickim, J. Dobrzańskim, E. Kalinowskim i innymi w rolach popisowych. Przedstawienie to uzupełnia: “Skarb za kominem”, operetka Koszata ...” [12] Wtem warto zaznaczyć, że wodewil A. Czechowa “Niedźwiedź” grano kilkakrotnie i żadna solidna Lwowska gazeta nie pominęła tego wydarzenia. Na łamach “Gazety wieczornej” okazała się obszerna recenzja Stanisława Majkowskiego, gdzie autor bardzo dokładnie omawia te przedstawienie. Autor artykułu zaznacza, że A. Czechow, jako “najuboższy apostoł”, “siewca smutku” i “lekarz nieuleczalnych” znajduje źródło swej twórczości w “wielkiej miłości”. “A przecież było w tej twórczości, która przestała mieć cel, – zaznacza Majkowski, – coś pięknego, wiara ślepa w słońce. “Wierze, że następnym pokoleniom będzie lżej i widniej, bo skorzystają z mego doświadczenia” [6]. Ponieważ, jak zauważa Majkowski Czechow “pisze, co mu płynie z duszy”, dlatego wodewil *Niedźwiedź* to są komedijka, która “wyplęnęła z duszy”, a “ludzie i ich namiętności pokazani tu są przez mikroskop, nigdy Czechow nie wydobyl takiego czystego akordu, nigdy tak jasno nie zgrał, jak w *Niedźwiedziu* [6]. Jednak cel postawiony przez autora, jak zauważa recenzent był “dopięty niemniej dzięki grze aktorów”, bowiem “Pani Snage wyposażyła swoją wdowę w tyle wdzięku i energii i sprytu, tak świetnie stopniowała jej przeżycia i tak ślicznie, naprawdę po kobiecemu zagrała koniec, że zrozumiałe były niemilkące na Sali oklaski i wywoływania. Dobrze spisał się i pan Rygier... W “*Niedźwiedziu*” był wiele bezpośredniejszy, niż zwykle, zwłaszcza w miarę rozgrzewania się rolą. Miał potrzebne nieokrzesanie, zdrową siłę, a potem szczerze rodzące się uczucie” [6]. Tymczasem Kazimierz Jaworski z “Kuriera Lwowskiego” zaznaczał, iż “Czechow widywany zawsze chętnie na scenie Lwowskiej”, jako autor tej całej uprawdopodobnionej “skróconej do jednego aktu psychologii “niedźwiedzia”, wymaga bardzo umiejętnej gry” [4]. Dlatego “pod tym względem

p. Rygier rolę swą pojął trafnie i przez zachowanie szorstkiego “niedźwiedziowatego” charakteru do końca odtworzył ją bez zarzutu”. Wtem pani Sznage swą rolę poprowadziła “bardzo subtelnie cieniując psychologiczne skręty od wdowieństwa do narzeczeństwa” [4]. Tymczasem recenzent “Dziennika polskiego” w sprawie aktorskiej kreacji i reżyserii Czechowskiej sztuki pisał, że: “P. Sznage okazała wiele finezji, przechodząc w grze swej przez szczeble oburzenia i wściekłości ku uczuciom gorącej sympatii. Wszystko to zaś okraszone zostało suto czarem i wdziękiem kobiecego esprit. Sangwiniczny temperament jej partnera, który wydaje się zrazu blokiem granitu, a w rezultacie mięknie, że rozsmarować by go można jak masło po chlebie, odzwierciedlił się w grze p. Rygiera jak najautentyczniej. Rozmieszczenie akcentów na poszczególne fazy przewrotu, dokonywującego się w sercu “niedźwiedzia”, było bardzo dobrze” [5]. Podsumowując te omówienia warto przytoczyć fragment z recenzji K. Makuszyńskiego, gdzie rozważając o kategoriach humoru autor stwierdza, iż w Czechowskiej sztuce teatr podaje nam “Próbkę innego rodzaju humoru”, ponieważ w “Niedźwiedziu” Czechowa, jednoaktówce wybornej, śmiejącej się jaskrawo, szeroko i głośno; niema... subtelności, ani ironii, tylko zabawa w “niedźwiedzia”, z człowieka, który ma niedźwiedzie maniery, a gołębie serce. Zabawka ta sceniczna, strzepnięta z pióra bardzo smutnego pisarza, niema w sobie nic tak bardzo godnego uwagi, poza doskonałą metodą w robocie, która maluje szerokimi pociągnięciami, mówi dobitnie i głośno; jest to równocześnie bystre, krótkie studium duszy ludzkiej, z którą ze względu na jej bujność i szczerość, smutny pisarz przebywa z widoczną przyjemnością, jakby czuł, że to jest jedyna chwila reakcji,. Zanim znowu pójdzie do towarzystwa rozmaitych zżartych nałogowych smętkiem biedaków z swej dramatycznej galerii” [8].

Tymczasem po stabilizacji sytuacji w okupowanym Lwowie rozpoczęto starania o uzyskanie od generała – gubernatora Bobrińskiego zgody na powrót zespołu teatru polskiego do swej siedziby. Ponieważ dyrektor Miejskiego polskiego teatru L. Heller z częścią aktorów wciąż przebywał w Wiedniu, to władze miasta na czele z prezydentem Rutkowskim postanowiły poszukać nowego przedsiębiorcę. Dzierżawę na kierownictwo teatrem zaproponowano Magistratem miasta byłemu administratorowi krakowskiego teatru za czasów dyrekcji Koźmiana – Gliksonowi, a ten w swoją kolej zaproponował stanowisko dyrektora artystycznego teatru, K. Makuszyńskiemu. Pierwszego maja 1915 r., we Lwowskim magistracie Glikson w obecności urzędników podpisał kontrakt dzierżawy, otrzymując miejską subwencje na prowadzenie teatru. Stanowisko dyrektora artystycznego teatru i odpowiedzialność za dział dramatu powierzono K. Makuszyńskiemu, jednak stanowisko reżysera przedstawień operowych posiadał A. Okoński, wtem sekretarzem teatru pozostał E. Webersfeld. Ze względu na zaistniałą sytuację, kiedy miasto było okupowane przez Rosjan, to staje się absolutnie oczywistym, że teatr podlegał cenzurze rosyjskiej. Wtem do licznego nowoutworzonego zespołu teatru weszli: część aktorskiego zespołu Miejskiego polskiego teatru, którą Heller pozostawił we Lwowie, oraz grupa aktorów z teatrów mieszczących się w *Kasynie Miejskim* i *Casino de Paris*, jak i również kilku aktorów przybyszów z innych miast. Wobec tego nowy zespół tworzyli, m. innymi: W. Siemaszkowa, A. Rotterowa, Z. Dobrzańska, P. Rybicka, J. Dobrzański, S. Hierowski, W. Jaworski i inni. Inauguracyjne przedstawienie w pomieszczeniu Teatru Wielkiego, w warunkach okupacji odbyło się 8 maja 1915r. Na inaugurację ogłoszono “*Wiersz na otwarcie teatru dnia 8 maja 1915 r.*” [11, c. 176–180], oraz zagrano operę S. Moniuszki “Halka”. Do repertuaru teatru weszli: “Zaczarowane koło” Rydla ze znakomitą kreacją Siemaszkowej, “Pigmalion” G. B. Shawa z Rasińskim (Higgins) i Dobrzańską (Liza),

oraz granych w jeden wieczór sztuki Rostanda "Romantyczni" i Czechowski wodewil "Niedźwiedź", i inne.

Premiera sztuki Rostanda "Romantyczni" i Czechowskiego wodewilu "Niedźwiedź", odbyła się w pomieszczeniu Miejskiego Polskiego teatru 12 maja 1915r. Gazeta "Wiek Nowy" w rubryce *Teatr miejski* informowała: "Ponieważ czas tworzenia się teatru nie pozwala jeszcze na wystawienie nowości w zupełnemu tego słowa znaczeniu, repertuar dramatu szuka pomocy wśród sezonowych skarbów literatury dramatycznej, wyszukując najbardziej świetliste i piękne...Dziś okaże się na scenie miejskiej cacko Rostanda "Romantyczni"... Zielińska i Pell oboje w rolach swych cudowni, będą reprezentowali romansowość, Dobrzański i Jaworski starość chytrą i śmieszna, straszliwego zaś Straforela, lwa w skórze baraniej, najmilszego z bohaterów, grać będzie Rasiński, w roli tej bez konkurencji. "Romantycznych" poprzedzi przepyszny wesoły drobiazg sceniczny A. Czechowa "Niedźwiedź", w którym koncert pomysłowości werwy daje pani Snage i p. Ryger; w rolach drobnych wystąpią pp. Łuszczewski i Dyński" [13]. Kazimierz Rojan w "Słowie Polskim", zauważa, iż "Czechow jak i Rostand, to pisarze z Bożej łaski, więc... obaj rozwiązali szczęśliwie temat, dając przepiękne obrazki, na które można patrzeć z prawdziwą przyjemnością" [10]. Wtem, jak zaznacza recenzent "Słowa Polskiego", "Niedźwiedziem" "...wedle dyspozycji Czechowa, był p. Rygier, jego Julietta p. Snage. Duet miłosny dwu porywczych temperamentów", jednak w "najtrudniejszej w sztuce chwili "tajania gniewu i przeobrażania się w miłość, aczkolwiek przez samego Czechowa dość szkicowo i pobieżnie traktowana, dzięki pp. Rygierowi i Sznage przesunęła się dość gładko po symetrycznej krzywiznie, nie pozostawiając po sobie wrażenia zbędnych szczerb, lub za przykrych skrętów" [10]. Tymczasem jak słusznie zaznacza Kazimierz Jaworski w "Kurierze Lwowskim", iż na scenie Miejskiego teatru w "... śródę wznowiono "Niedźwiedzia" Czechowa i "Romantyczni" Rostanda w obsadzie znanej z Kasyna miejskiego". Warto zaznaczyć, że na afiszy w nowo otwartym teatrze znaleźli się kilka sztuk przeniesionych z teatru w Kasynie Miejskim, a kiedy 20 maja do zespołu teatru dołączono zespół operetkowy Lelewicza, który w uszczuplonej składzie występował w Sali Kasyna, stało się jasne, że na scenie teatru Miejskiego oprócz dramatu i opery zagości operetka. Tym bardziej, że przedstawienia tego działu odbywały się na scenie teatru, co dwa-trzy wieczory. Także, kiedy na scenie Miejskiego teatru publiczność zabawiano beztróskimi operetkami i komediami na okolicach Lwowa toczyły się najbardziej dramatyczne walki o Lwów i Wschodnią Galicję znaczone na wschodnim froncie setkami żołnierskich mogił. 22 czerwca do miasta wkroczyli wojska austriacko-pruskie dowodzone przez gen. Boehm- Ermollego i oznaczało to koniec okupacji rosyjskiej w mieście. Po kilkudniowej przerwie, 25 czerwca na scenie Miejskiego teatru odbył się uroczysty wieczór galowy, prawie identyczny wieczoru przeprowadzonego rok temu z okazji rocznicy urodzin Cesarza. Na scenie ponownie umieszczono biust monarchy, a po odśpiewaniu zgromadzonych wokół niego wszystkich artystów *Hymnu ludowego* i *Pieśni legionów* znowu zagrano "Halke" S. Moniuszki. W związku ze zmianą sytuacji politycznej w mieście K. Makuszyński zrezygnował ze stanowiska dyrektora artystycznego teatru i wyjechał do Kijowa. Z upływem lat pisał: "trzeba było przerwać robotę i wycofać się przed denucją lub złośliwością" [9, s. 139]. 15 lipca 1915 r. przedstawieniem "Pajacy" oraz "Piękna Galatea" zakończył się krótki okres dyrekcji J. Gliksona i K. Makuszyńskiego oraz A. Lelewicza w Polskim Miejskim teatrze we Lwowie. Po wypędzeniu ze Lwowa wojsk rosyjskich zaczęło się powoli ożywiać życie kulturalno-teatralne miasta. Do Lwowa, z Wiednia, z ewakuacji, z grupą aktorów powrócił

L. Heller i wznowił swoją działalność w Miejskim Polskim teatrze. Warto zaznaczyć, że po powrocie do Lwowa L. Hellera, on i nadal obejmuje stanowisko dyrektora miejskiego teatru i prowadzi jego do końca sierpnia 1918 r. O Ludwiku Hellerze, jako “antagoniście”, albo “alter ego Pawlikowskiego”, jak często go określano we współczesnej teatrologii, a zwłaszcza o jego kierownictwie Lwowskim Miejskim teatrem, warto przytoczyć wypowiedź znanego historyka teatru i krytyka – Henryka Cepnika: “Heller zdziałał bardzo wiele dla propagandy polskiej sztuki teatralnej za granicą, a choć nie był, jak Pawlikowski, twórczym artystą, dobrze zapisał swe nazwisko w dziejach lwowskiej sceny” [1, s. 48].

Podsumowując ten okres rozwoju polskiego przedsiębiorstwa teatralnego we Lwowie w czasie I wojny światowej, możemy stwierdzić, że w okresie okupacji Rosyjskiej, oraz walki za niepodległość, a zwłaszcza za utwierdzenie teatru o barwach narodowych, jak ośrodka języka i ducha narodowego, wodewile Czechowskie obok komedylek i operetek innych autorów spełniali w teatrach raczej funkcje rozrywki, żeby oglądając nieskomplikowane sztuki zapomnieć na chwilę o trudnej rzeczywistości.

Bibliography

1. *Cepnik H.* Scena Lwowska / H. Cepnik. – Lwów, 1929. – S. 48.
2. *Janusz B.* 293 dni rządów rosyjskich we Lwowie / B. Janusz. – Lwów, 1915. – S. 144–145.
3. *Jaworski K.* Teatr w Kasynie Miejskim / K. Jaworski // Kurier Lwowski. – 28.XII.1914.
4. *Jaworski K.* Z teatru / K. Jaworski // Kurier Lwowski. – 18.01.1915.
5. *Kronika* // Dziennik Polski. – 23(26).01.1915.
6. *Maykowski S.* Z teatru / S. Maykowski // Gazeta Wieczorna. – 16.01.1915.
7. *Makuszyński K.* Z teatru / K. Makuszyński // Słowo polskie. – 7.01.1915.
8. *Makuszyński K.* Z teatru / K. Makuszyński // Słowo polskie. – 23.01.1915.
9. *Makuszyński K.* Moje listy / K. Makuszyński. – Warszawa, 1926. – S. 139.
10. *Rojan K.* Z teatru / K. Rojan // Słowo polskie. – 14(01).05.1915.
11. *Rossowski S.* Lwów podczas inwazji rosyjskiej / S. Rossowski. – Lwów, 1916. – S. 129.
12. Teatr w Kasynie Miejskim // Wiek Nowy. – 10 (23).01.1915.
13. Teatr w Kasynie Miejskim // Wiek Nowy. – 12 (25).05.1915.
14. Teatr w Kasynie Miejskim // Wiek Nowy. – 13 (26).05.1915.
15. *Webersfeld E.* Teatr Miejski we Lwowie za dyrekcji Ludwika Hellera 1906–1918 / E. Webersfeld. – Lwów, 1917. – S. 61.
16. Wiek Nowy. – 24.XII.1918; Słowo Polskie. – 22.XII.1918; Gazeta Lwowska. – 24.XII.1918.
17. Wiek Nowy. – 26.II.1919; Słowo Polskie. – 1.III.1919; Gazeta Lwowska. – 24.II.1919.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2014

Прийнята до друку 21.10.2014

CHEKHOV'S PLAYS ON THE STAGES OF POLISH THEATRES IN LVIV DURING WORLD WAR I

Volodymyr BORYSIAK

University of Warsaw, Poland

This paper sets out a brief outline of the history of the Chekhov's plays productions on the stages of Polish theaters in Lviv within the Russian occupation of the city during World War I.

It is of importance to note that even before the Russian occupied the city in 1914, the corpses of the Polish City Theatre headed by stage director – L. Heller managed to evacuate to Vienna and renew the activity of the theater there. "... In Vienna our actors faced with great sympathy, ...on the part of German audience ..." – noted in his memoirs, the famous historian of Lviv Theatre E. Vebersfeld. [15, s. 61].

In Lviv, however, the newly appointed occupation administration headed by *Governor General* Count Bobrinsky issued a decree where paragraph 6 concerning the theatrical performances discussed banning "... to present theater performances on the stages ... as well as concerts and various lectures without permission of the local police" [2, s. 144–145]. In fact, due to this decree, theater activity was prohibited, but the first performances in occupied Lviv were played in private vaudeville theater Casino de Paris on the Reytana 3 (L. Kurbasa) St., whose owner was dr. Jonas Weiss. This little theater was known in Lviv since 1911, and resumed its activity immediately in two weeks after the Russian occupation in the city. The repertoire of the theater – casino consisted of short musical comedies, farces, monologues, sketches or dancing – musical items of the programme and more. The audience in the little theater was not of the first rate, so the repertoire of Casino de Paris did not differ too high artistic ambitions. Theatrical performances in the theater started at 19.30 and already at 21.00 started curfew, therefore in the auditorium usually sat mostly Russian officers and officials with their women, so that the theatre in Lviv was hardly achievable for ordinary people. Owing to this fact the most of the Lviv Press boycotted. That is why, when on 13 (26) of May, 1915 in the repertoire of theatre appeared Chekhov's vaudeville "Oswiadczenie" except for a short announcement no reviews in Lviv Press has appeared.

On the eve of Christmas holidays in 1914 Lviv newspapers reported that in the premises of the Municipal Casino (Akademichna St., 13 today T. Shevchenko Boulevard) soon will start its activity the theatre headed by A. Lilevych. It should be noted that Lilevych formed a fairly decent troupe that included much of the creative part of the former municipal Polish theater remaining in Lviv composed of: S. Hierowski, W. Jaworski, M. Mirska, L. Neumann, M. Pell, K. Okornicka and others. The Polish press was excited about the opening of the Polish theater in occupied Lviv. On 25 January, 1915 Polish theatre in the premises of the Municipal Casino started its activity. Repertoire at City Casino, as well as in the theater Casino de Paris, consisted mainly of scenic and music programs, which included theatrical performances, reciting poetry and dancing – musical turns. Among the dramas of great popularity were plays: "Zmiana żon" by Bisson, "Pan Benet", "Damy i huzary" by Fredro, "Moralność Pani Dulskiej" by Zapolska, and "Vedmid" by Chekhov. It is worth noting that Chekhov's vaudeville enjoyed a great popularity among the audience, so that no one of respectable newspapers could not miss this event.

With the stabilization of the situation in the occupied city and in the persistent efforts of the Mayor Rutkowski, Polish Municipal Theatre resumes its work in Lviv. After the ceremonial signing of the contract, post of the theatre Director – Administrator took the former administrator

of Krakow theater Glikson, and the post of artistic director of the theater took the famous Lviv theater critic – K. Makuszyński. Over time, the theater troupe consisting of theater actors City Casino and Casino de Paris, and of the actors from the previous part of the former municipal theater remaining in occupied Lviv, joined the operatic troupe of Lilevych. According to that, some of the theater performances moved to the city theater scene. So one evening on the stage of the city theater «Romantic» written by Rostand and vaudeville “Vedmid” by Chekhov were played.

In June, 22 The Austro-Prussian troops entered the city and cultural and theater life gradually began to recover there. With the return to Lviv, from the evacuation of the troupe, headed by L. Heller, Polish City Theatre renewed its activity.

Summing up this period in the history of Polish theater in Lviv, it can be argued that during the Russian occupation Lviv Polish theater was the center and symbol of national language and spirit. And Chekhov’s vaudeville along with musical comedies by other authors performed more entertainment functions to make people for some time or even for a moment forget about the difficult realities during the World War I.

Keywords: Lviv, plays productions, theater, Polish theater.